

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

• F O R R E L I G I O N O G K U L T U R •

76. ÅRGANG

7. MARS 1964

A V I N N H O L D E T :
BESØKET (LEDER) - GEORGES ROUAULT - DEL DIN GLEDE!
- EN LITURGI FOR VÅR TID - BLIKK PÅ TIDEN - LITTERATUR

NR
5

NESTE NUMMER UTKOMMER 21. MARS 1964

AV KIRKENS LIV

Uken 8.—14. mars

4. SØNDAG I FASTEN
(LAETARE)

Epistel: Galaterbrevet 4, 22—31.

Evangelium: Joh. 6, 1—15.

I epistelen fornemmer vi meget sterkt at den jødiske mentalitet som preger Apostelen Paulus' tankegang, er oss fremmed. Hensikten er å la Galaterne forstå at de i Kirken, det nye Israel, har funnet en åndelig frihet som den gamle pakt ikke kunne skaffe dem, at det derfor ville være meningsløst om de lot seg påvirke til å blande jødisk lovreligion med sin kristne tro. At dette er apostelens mening fremgår tydelig av andre avsnitt i samme brev. I den tekst som er valgt til epistel idag, gjør han bruk av en allegorisk tankegang: i sagaen om Abraham og hans to sønner, Ismael og Isak, trellkvinnens og den frie kvinnes barn, finner han en illustrasjon til det han har på hjertet. Liturgien bruker denne tekst som en lovsang til Kirken, det Jerusalem som «er deroppe og som er fritt, vår mor».

Det er dette bilde av Kirken: Den åndelige mor som blir til ved Kristi offer på korset, som gir denne søndag dens gledespreg. *Laetare* heter dagen etter inngangsversets første ord: «Gled deg, Jerusalem, og kom sammen alle som elsker den».

Midt i fastetiden foregriper evangeliet også begivenhetene. Det forteller om brødmiraklet i ørkenen. Men, i likhet med evangelisten Johannes, ser vi det allerede i lys av påskefesten: «Det led mot påsken, jødernes høytid» (Joh. 6, 4). Underet i ørkenen fører våre tanker frem til nattverdsalen, til det brød som Kristus kommer til å rekke sine apostler og alle sine troende som tegn på og kilde til deres inderlige forening i Guds nye rike.

Alle dager er ferieldager i denne uke. Av særlig betydning er ONSDAGENS liturgi, som i oldkirken markerte en viktig etappe på kate-

kumenenes vei til dåpen. Dåpsymbolikken er synlig overalt, ikke minst i evangeliet om den blindfødte som Jesus åpner øynene for.

Uken 15.—21. mars

1. PASJONSSØNDAG

Epistel: Hebr. 9, 11—15.

Evangelium: Joh. 8, 46—59.

Det er ikke så ofte at vi leser et stykke fra Hebræerbrevet i søndagsliturgien og få av oss er fortrolige med dette skriftet. Idag er det naturlig å vende oss til det, på grunn av den vekt som her blir lagt på Kristi prestedømme. Kristus er Guds sanne høyesteprest, som en gang for alle bærer frem for Faderen det evig gyldige offer, nemlig sitt eget blod. I Guds frelsesplan får Jesu død på denne måten sin plass. Men vi er ikke fritatt for rent historisk å forstå hvordan et brudd var mulig mellom det utvalgte folk og dets Messias. Evangeliet viser oss hvordan bruddet ble uunngåelig. Jesus stilte krav til jødene, om tro på Hans egen person, som de ikke kunne gå inn på. Han gjorde seg til og med større enn Abraham. Jesus, som ifølge forrige søndags beretning måtte skjule seg fordi folket ville gjøre ham til konge med makt, må igjen skjule seg, men denne gang fordi de vil stene ham.

Ferieldagene i denne uke bærer preg av den tiltagende spenning mellom folkets ledere og Kristus. Det blir stadig klarere at han blir forkastet av sine egne.

TORS DAG: *Den bl. Josef*, Jesu pleiefar og Kirkens vernehelgen. Lite vet vi om ham, og allikevel har vi meget å lære av ham: av hans lydighet, av hans respekt for det hellige, av hans beskjedenhet. At Kirken har gjort ham til sin vernehelgen, kommer av at han som fikk den oppgave å verne om Guds Sønn, også må ha omsorg for Kristi brødre og søstre ned gjennom tidene.

GUDSTJENESTER PÅ SØN- OG HELLIGDAGER

OSLO KATOLSK BISPEDØMME:	Stille messe	Høymesse
OSLO: <i>St. Olavs kirke</i> , Akersveien 5. Biskopen og prestegården 42 52 87. Sogneprestkontoret 41 41 61	7.00 9.00 9.45 m.eng. pr.	11.00
<i>St. Hallvarvs kirke</i> , Fransiskanerne, Urtegt. 29, tlf. 68 08 68	8.30 19.00	11.00
<i>St. Dominikus kirke</i> , Dominikanerne, Neuberggt. 15, tlf. 55 07 71	8.15-9- 11.30	10.00
<i>Vår Frue Villas kapell</i> , Montebello, Ullernchausséen 52, tlf. 55 81 21	—	8.30
<i>Grefsen kapell</i> , Gladsvei 23, tlf. 212355	—	9.30
<i>Lunden kloster</i> , Trondheimsv. 309, tlf. 21 25 87	—	9.00
ARENDAL: <i>St. Franciskus kirke</i> , Tyholmen, tlf. 2209	8.00	10.45
BERGEN: <i>St. Pauls kirke</i> , Christiesgt. 16, tlf. 15 410	8.00 9.00	10.30
<i>Vår Frue kirke</i> , Helleveien	—	9.30
DRAMMEN: <i>St. Laurentius kirke</i> , Cappelensgt. 1, tlf. 83 20 19	8.30	10.30
FREDRIKSTAD: <i>St. Birgitta kirke</i> , Kongensgt. 9, tlf. 1438	8.30	10.45
HALDEN: <i>St. Peters kirke</i> , Kristian V.s pl. 1, tlf. 1168	8.00	10.45
HAMAR: <i>St. Torfinns kirke</i> , Torvgaten 113, tlf. 23 751	8.30	11.00
HAUGESUND: <i>St. Josefs kirke</i> , Haraldsgt. 21, tlf. 3195	8.30	11.00
HØNEFOSS: <i>St. Theresia kirke</i> , Vesterngt. 5, tlf. 266	8.00	10.30
KRISTIANSAND S.: <i>St. Ansgar kirke</i> , Kirkegaten 3, tlf. 24 225	8.00	10.30
LILLEHAMMER: <i>Mariakapellet</i> , Weidemannsgt. 3, tlf. 52 550	—	10.00
LILLESTRØM: <i>St. Magnus kirke</i> , Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85	8.30	11.15
MOSS: <i>St. Mikael's kapell</i> , Ryggeveien 24	—	11.00
PORSGRUNN: <i>Vår Frue kirke</i> , Sverresgt. 26, tlf. 50 793	7.45	10.45
STABEKK: <i>Maria Kirke</i> , Nyveien 17, tlf. 53 77 35	8.30	10.45
STAVANGER: <i>St. Svithun kirke</i> , Dronningensgt. 8, tlf. 25 534	8.00	10.30
SYLLING: <i>St. Hallvarvs kapell</i> , tlf. 84 90 28 (Drammen)	—	—
TØNSBERG: <i>St. Olavs kirke</i> , Sandefjordgt. 1, tlf. 11 949	—	10.45
<i>St. Olavs kapell</i>	8.00	—
TRONDHEIM APOSTOLISKE VIKARIAT:		
TRONDHEIM: <i>St. Olavs kirke</i> , Prinsensgt. 2a2. Biskopen og prestegården tlf. 21 214	8.30 19.00	11.00
<i>St. Elisabeth Hospitals kapell</i> , Ila, tlf. 21 670	6.30	—
KRISTIANSUND N.: <i>St. Eysteins kirke</i> , Flintegaten 5, tlf. 2779	8.00	11.00
MOLDE: <i>St. Sunniva kirke</i> , Parkveien 23, tlf. 1100	8.30	11.00
ÅLESUND: <i>Vår Frue kirke</i> , tlf. 7558 <i>Mariabeimen</i> , Nørve, tlf. 7184	8.30	11.00
DET APOSTOLISKE VIKARIAT FOR NORD-NORGE:		
TROMSØ: <i>Vår Frue kirke</i> , Storgaten 94. Biskopen og prestegården tlf. 3604	8.15	10.30
<i>St. Elisabeth hospital</i> , Mellomveien 15, tlf. 2101	6.20	—
BODØ: <i>St. Eysteins kirke</i> , Hernesveien 22, tlf. 21 783	8.15	10.30
HAMMERFEST: <i>St. Elisabeth Inst.</i> <i>St. Mikael's kirke</i> , Strandgt., tlf. 1392	8.00	10.30
HARSTAD: <i>St. Sunniva kirke</i> , Skolegt. 4, tlf. 1205	8.00	10.30

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Redaktør: Pater Hallvard Rieber-Mohn.

Redaksjonens adresse: Neuberggaten 15, Oslo 3.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo.

Kontortid: 9—16. Lørdag: 9—14. - Tlf. 42 31 70

Boligtelefoner: Redaksjonen 55 07 71.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 20 pr. år - Kr. 10 pr. ½ år. Utlandet kr. 24.

Annonser: 10 dager før utg.dagen (se nederst på omslagssiden). 24 nummer årlig. - Postgiro 153 21

BESØKET

Det trekker visst opp til en ganske sint debatt omkring det storveies statsmannsbesøk vi kan vente senere i år, når *Nikita Krustsjov* rykker inn i Kong Haakons gamle sommerhjem Bygdø Kongsgård. Fra myndigheter som sikkert ikke er så altfor henrykte i sine hjerter over å måtte påta seg vertskapet, hevdes det blant annet, at det her dreier seg om «simpler høflighet» — ordene er ubevisst velvalgte! «Høflighet» overfor en politiker som, når han er i det slaget, sier han skal «begrave» oss, hører efter sin art og alminnelig sunn betraktning inn under galgenhumoren. Og hva nå særskilt den kristne opinion i Norge angår, så har den i og for seg en så spesifisert og uhyggelig regning for undertrykkelse og overgrep å legge på den russiske diktatorens bord, på troendes og ikke-troendes vegne, at det er mildt sagt med blandede følelser vi ser Karl Johan flaggsmykket eller Akershus flombelyst til hans ære. Vi er vel alle mer eller mindre romantisk tilbøyelig til å sette forholdene statene i mellom på det samme kvalitetsplan hvor vi plaserer forholdet mellom anstendige mennesker. Det er dessverre en meget optimistisk overvurdering av politikkens etiske status og muligheter. Selv hos våre «venner» — dem vi langt på vei føler et faktisk åndelig og materielt interesse-felleskap med — gjør vi visst klokt i å regne med meget kjølige betraktninger når det virkelig gjelder. Skal vi nevne — som et ganske sviende eksempel — *Winston Churchills* høyst usentimentale planer i 1940, om å tvinge oss ut av nøytraliteten, om nødvendig med våpenmakt, for å få et bedre tak på Hitler?

Kristne mennesker må interessere seg for sin samtid, og de må gjøre det uten illusjoner — ut fra en fryktløs realisme, midt mellom naivitets og kynismens farlige avsporinger. Vår tids paver behandler og formanner ikke lenger høyst ukristelige statssjefer som sine «barn» og «sønner» — som om vi levde i Middelalderens ubrutte kristenhet. Kirkens hukommelse går jo også lenger tilbake — den minnes at pave Leo den Store vitterlig stanset hunnerkongen Attila foran Roms porter, hvordan han nå oppnådde dét. Og Johannes XXIII, hvis menneskelighet hevet ham usårlig over hele den politiske prestisjens angstfylte spill, hadde ingen betenkeligheter ved å motta «Izvestia»s redaktør og Krustsjovs svigersønn *Aleksei Adsjubei* i Vatikanet, og gi ham et personlig brev med til den russiske statssjefen, i fredens interesse. Hva pave Johannes skriver i encyklikaen «Pacem in terris» røber

ikke nettopp tilbøyeligheter til å la seg bondefange — for eksempel i ensidige nedrustninger uten garantier for fred og frihet. Men han satser altså i tro og i god vilje på det vesle flakkende håpet som dog skjuler seg i den faktiske dialog i menneskehetens felles interesse. Det er ille å måtte være vert for voldsmenn. Men dem har vi jo også noen av i Vest, og i bruddet og den tause isolasjon ligger der i hvert fall sannsynligvis enda større farer og nederlag.

Statsbesøkets mer eller mindre hule fraser og tomme seremonier (får K. storkorset av St. Olav?) er nå én sak. Med mindre dårlig smak i munnen tenker vi på den forhåpentlig stadig økende utvekslingen, ikke av hardkokte topp-politikere og maktvesener, men av *alminnelige mennesker*, som kan følge i et slikt besøks kjølvann. Russerne er rikt utrustede mennesker, på full vei ut av den innsnevring av deres menneskelighet som et kommunistisk jerngrep ofte har medført. Alt som kan fremme og påskynde dette, åpne deres sinn, svekke statspropagandaens fordreining, overbevise dem om livs- og åndsverdier de er blitt berøvet, må vi tro er av det gode. Like så skeptisk som vi stiller oss til «anerkjennelser» og stats-regissert «kulturelt samkvem» med deres mer eller mindre knektede satelitt-stater, der ikke bare våre trosfeller, men alle «avvikere» ofte frister umenneskelige kår; like positivt tror vi det kan være grunn til å oppmuntre den menneskelige kontakt med den alminnelige mann i kommunismens moderland.

Kanskje tør vi håpe at folk som i fredstid besøker vårt land med kameraer, blir *litt* mindre tilbøyelige til å komme igjen med ødeleggelsesvåpen, i den tro at vi er «imperialister».

Det forutsetter ganske visst at vi tror på og levendegjør det beste i oss selv — i Vestens livsform. Og langsomt stiger en fruktbar mistanke til overflaten: Enn om den militære oppladningen virkelig vek plassen for en *verdikamp* med menneskene i en erklært gudløs stat — hva da med vårt eget halvhjertede forhold til den kristne arven vi alle lever på?

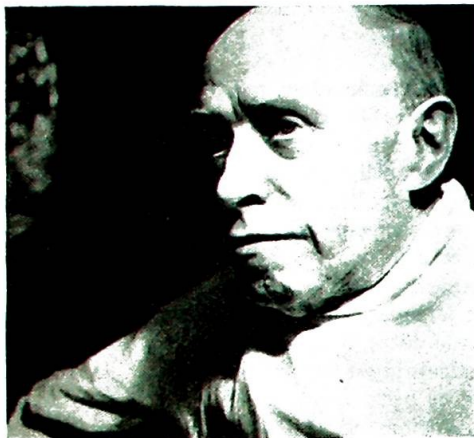
HRM.

Heller med kameraer enn med ødeleggelses-våpen.

GEORGES ROUAULT

EN KUNSTNER SOM VAR «FANGET

Den 5. november 1948 inntraff noe av det merkeligste som visst er hendt i kunsthistorien. Den verdensberømte maleren Georges Rouault, en liten, stillfarende og krokrygget gammel mann, sto i sentralrytmetrommet i kjelleren under sin leilighet, og i nærvær av rettsvitner brente han egenhendig 315 av sine lerreter. Kunst for millioner forsvant inn i flammene.

Ut fra sin kontrakt med Rouault hadde en kunsthandler forsøkt å tilegne seg disse maleriene for å selge dem. Rouault hadde ikke bare svart at han selv, og ingen annen, bestemte hva som var et ferdig verk han ville gi fra seg, og hva han ikke godkjente. Han hadde ført rettssak på det standpunktet — og vunnet. Den ydmyke gamle mannen, som var så ubønhørlig streng mot seg selv både som menneske og som kunstner, visste nemlig nøyaktig hva han ville vedkjenne seg og efterlate seg av sin kunst, og hva han ville utsette. Mange sukket over de skjønnehetsverdier som forsvant for alltid. Men egentlig visste jo også de, at denne uhørte handlingen satte en ny, fast strek i portrettet til en av vår tids aller største kristne kunstnere...

Som ingen annen i vårt slektsledd har Georges Rouault levendegjort *pasjonens* — lidelseshistoriens — tema, ut fra en inderlig og hårdt prøvet personlig kristentro. Få har sett så fryktløst inn i menneskets elendighet i vår tid, ingen har visst som han maktet å plasere denne elendighet innenfor den sum av lidelse Kristus gjennomled for menneskets skyld. Hos denne maleren får det mektige form og funklende, hemmelighetsfulle farger, bibelordet: «For menneskesønnen er kommet for å lete etter det fortapte, og frelse det».

H. H. BISKOP DR. JACOB MANGERS

fyller den 18. mars 75 år. Ifølge Biskopens uttrykte ønske vil dagen ikke bli feiret nå i fastetiden, men torsdag 3. september, da bispedømmets prester er samlet til retrett. «St. Olav» kommer ved samme anledning tilbake til biskop Mangers' lange arbeidsdag i Norge.

Han var pariser, født inn i en håndverkerfamilie i en ulykkelig tid: Mens kanonene dundret i Pariserkommunens siste desperate og blodige forsvarskamp i 1871. Frem til 1909 er hans liv — bortsett fra de store trekk — ellers noe av et mysterium. Denne sky og ensomme mannen, som senere i årevis greide å skjule sin privatadresse selv for nære venner, har vært lite meddelsom om de tidlige årene i sitt liv. Vi vet blant annet at han kom i glassmesterlære, og fikk en dyp respekt for håndverket og det samvittighetsfullt utførte arbeide, et kvalitetskrav som aldri siden forlot ham. Tilsynelatende usårlig, og lukket om sitt sinns hemmeligheter, bevarte han barndommens kristentro og en ekte menneskelig anstendighet ganske uanfektet av en tid og et bymiljø som egentlig løp storm mot begge deler. Vi aner et strengt, selvkritisk karaktermenneske: «Jeg er et *lydig* menneske», skrev den radikale og vilt uavhengige maleren Rouault engang, «revolusjon kan hvem som helst lage».

Av religiøs legning er han tydelig preget av jansenismen, denne stramme franske og katolske form for puritanisme som har visst å forløse geniale krefter hos andre enn Rouault: Det er nok å nevne navn som Blaise Pascal og François Mauriac.

FRA HATET TIL MEDFØLELSEN

Som sine «aner» i kunsthistorien, spanieren Goya og franskmannen Daumier, hatet han intenst uretten, fasaden, hykleriet og løgnen. Men hans radikalisme har et evangelisk alvor som bakgrunn, derfor slår håpet og medfølelsen igjennom — i disse mørke bildene funkler der alltid, dyprødt eller gyllent et sted, varslet om et lys som er nesten skjult i den verden menneskene har skapt seg, men som er der og vil frem. Rouaults kunst er nemlig ikke bare en skremmende klarsynt og hård dom over «verden uten nåden». Den er også, usentimental i sitt vemod og lavmælt i sitt håp, gjennemtrent av lengselen. Dikteren Léon Bloy (1846—1917), som var Rouaults eldre samtidige og faderlige venn, uten å skjønne stort av hans begavelse, hadde skrevet om «den eneste virkelige tristesse — den at vi ikke er helgener». Og en annen katolsk dikter i den samme tradisjon, Georges Bernanos, visste seg «fanget av den Hellige Dødsangst i Getsemane». Rouaults bilder er malt i denne tristesse, og på dette dødskampens sted.

Det er ufattelig for oss idag, at dikteren Léon Bloy ikke innså, at hva han skrev — det malte vennen Rouault. Det er et enestående klart eksempel på hvor vanntette misforståelsens skott kan være mellom to kunstarter, selv når de vil uttrykke den samme livsopplevelse ut fra den selvsamme evangeliske inspirasjon. Den 1. mai 1907 besøkte Léon Bloy utstillingen *Salon des Indépendants* i Paris, og stanset særlig opp ved vennen Georges Rouaults malerier. Samme dag — han var impulsiv og voldsom av natur! — skriver Bloy følgende til Rouault, hvilket er rystende:

«Selvfølgelig så jeg Deres uforlignelige og evige malerier. Alltid den samme søppelen og de samme klovnene — den eneste forskjell er at det for hver gang er gått

KRISTI PASJONS MALER

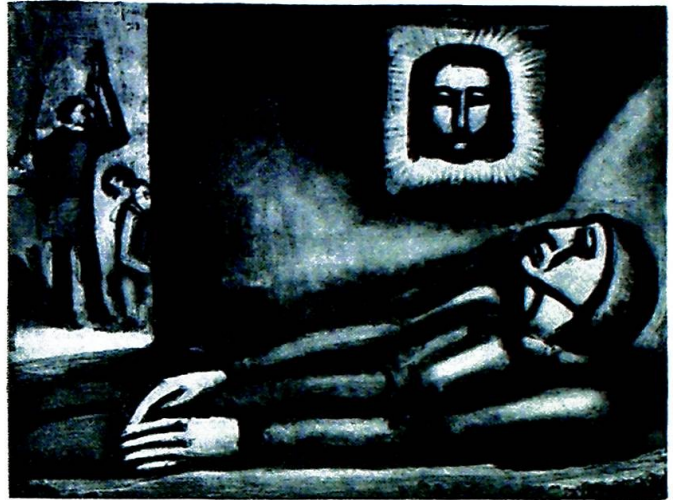
IN HELLIGE DØDSANGST (I GETSEMANE)

enda litt mer nedover. Jeg har to ting å si Dem idag, og når de er sagt, er De for meg bare en død ting ett eller annet sted i landskapet. *Primo*: Det er utelukkende det heslige som tiltrekker Dem; inntil svimmelhet er De besatt av det avskyelige. *Secundo*: Hvis De var en bønnens mann, en nadverd gjest, et lydige menneske, så kunne De ikke male disse fryktelige lerretene. En Rouault med den minste evne til fordypelse ville måtte føle en smule forferdelse over dem».

Kort sagt: Bloy forsto ikke. Rouault tidde, led — og fortsatte.

«ARVESYNDENS GAMLE SKADE»

Og andre forsto. Filosofen *Jacques Maritain* og hans russisk-fødte hustru *Raissa* ble hans gode venner. En skjønner idag hvordan Rouaults kunst fikk stor betydning for Maritains tenkning om estetikken, og i sine erindringer skriver hans hustru: «Rouault fanget inn og holdt frem for oss en side av vår virkelighet som ingen før ham hadde avdekket på samme måte. Disse gledespiker og klovner, disse uhyrlige og elendige legemer, fanget inn og gjennomskuet midt i tilværelsens myldrende sammenfatthet, det er arvesyndens gamle skade, det er den falne

Et blad fra samlingen «Miserere».

naturstristhet, gjennomgransket av et blikk uten overbærenhet, av en kunst uten kompromiss».

Hennes mann definerte engang den kristne kunst som «den gjenløste menneskehets kunst» — hos Rouault hadde han igjen og igjen funnet skriket etter en forløsning, fra en som virkelig så og visste.

Hva så han? Hva visste han? «Flykt aldri fra smerten eller elendigheten», skriver Rouault et steds. Selv flyktet han ikke. Før det sene frembruddet av disse Kristus-hoder og evangeliske motiver som enhver troende kan gjenkjenne som uttrykk for den kristne tro, går Rouault inn i elendigheten, uten at et eneste penselstrøk røber noen godtagelse av den. Tre slags skikkelser går stadig igjen: De «mektige», de prostituerte og — klovnene.

De «mektige» — det er dommerne, som representanter for maktutøvelsen og den kalde justis. Eller generalene, som krigens varamenn. Eller de rike som bare er rike. Eller statssjefene — «kongene» — stivnet i trett kynisme. Rouault har malt dem alle skremmende rått; ruvende, grådige, forstenet eller med mektige grin. Det er ikke overflatiske sosiale karikaturer — de går farlig dypt i sin viten. Av Daumiers festlige jurist-karikaturer ler vi — Rouaults dommere får oss til å føle innenfra det fattige og det rettsløse menneskes avmakt. I generalene er krigshovmodet drevet til av sinn — mens skjelettet og dødningshodet allerede tegner seg makabert gjennom de stramme uniformene. Og med vill deformering skildrer han pengemennesket, grinende lystent i full forråtnelse under sin flosshatt — æsende i den hensynsløse rikdommens overmot og dumhet.

Rouaults hat til den selvtilstrekkelige «borgeren» kommer ellers ikke bare frem i direkte skildringer. Det finner også uttrykk i hans klinisk kjølige blikk på det han oppfattet som kremmersamfunnets kreftskade og mest typiske misbruk av mennesker: Prostitusjonen — denne blasfemiske forbindelse av det evige og det forgjengelige, av kjærligheten og pengene. Lastens lede, kjedsomhet og grimhet griner oss i møte, og vekker medlidenheten for dette miljøets gledesløse ofre.

(Forts. neste side)

GUDS NARRER

Derfor elsker Rouault klovnen, og maler ham med vemodig hengivenhet: Dette bevegelige, disponible folkeferd som en norsk forfatter, Åge Rønning, i en roman kaller «narrenes krets». Han ser veien fra det som apostelen kaller «korsets dårskap» til den ydmyke fattigdoms mennesker, de som lever med livet i hendene og til latter for det gode, trygge borgerskap. I all hans menneskeskildring funkler det forsiktig ut, som fra en halvt tilsølt juvel, et mysterium: «Jeg var sulten, og dere gav meg å spise, jeg var naken og dere kledde meg, jeg var i fengsel og dere besøkte meg . . .»

I en storslagen samling grafiske blad, utgitt under titelen «Miserere», setter Rouault lidelsen og fornedrelsen, hovmotet og fallet i vår tid i direkte relasjon til Jesu dødsangst i Getsemane. Blad for blad åpenbares det i det dystre bildet av oss selv, hva som tynget Guds sønn til jorden i kampen for menneskenes liv og frelse. Og her, som i Rouaults senere malerier, møter vi Kristus ansikt til ansikt.

Der finnes ingen som helst bibelsk tradisjon om Jesu utseende — evangeliene gir ikke et eneste holdepunkt for en oppfatning av den ting. Var han majestetisk og overveldende, eller skjult og uanelig i sin skikkelse?

Rouaults Kristus er ikke verdenskunstens tradisjonelle og skjønt harmoniske Apollon-Kristus. Det er, som hos Rembrandt, en som bare troens og sjelens øyne skimter i mengden og mørket: Den menneskesønnen vi leser om i det rystende profetiske 53. kapitel hos Esaias, de fattiges trøster, han som var «uten skikkelse og herlighet» og «foraktet og forlatt av mennesker» — et menneske som bar hele smertens bitre sum under en lukket himmel. «Straffen var lagt på ham forat vi skulle ha fred.»

Mens den kristne kunsten i vår tid ofte tar sitt utgangspunkt i *skaperverket*, går Rouault, ensom og stor, rakt til kristendommens hovedanliggende: *Frelsesverket* — menneskets desperate behov for en befrier. Hans «persongalleri» kjenner nøyaktig de samme drastiske ytterligheter som evangeliene: Gledespiken og Smertens Mann — Magdalena og Jesus — den første med døden i sitt hjerte, den andre med det evige liv i sitt. Der er i Rouaults grenseløse og beske ironi over nettopp juristeri-

I Rouaults mange «bibelske landskaper» er det som om naturen selv er blitt evangelium.

et, over den selvtilfredse borgerlighet, over prostitusjonen, et skrik etter det som disse tre fornekter: Barmhjertighetens brorskap, barnets enfold og den tapte uskyld — et nødskrik som røber den halvt ihjelfrosne idealisme.

Det er inn i denne håpløse, blytunge verden at Rouault setter dette ene ansikt som vi mennesker har vansiret, men som i stillhet ser på oss, med en taus, tålmodig styrke som kunstneren har gjort nesten utholdelig. Og ansikt til ansikt med dette *Sainte Face*: En hel menneskehet midt i forløsningens prosess, ventende på å bli befridd, merkelig lyttende midt i sin sorg og harme, etter fottrinnene til «Ham som kommer». Det er en kunst rettet til mennesker som deler Rouaults fryktløse blikk på virkeligheten — mottagelige, fordi de ser klart hva livet er, for den som gjennomskuer det.

Han døde i 1958, den 13. februar, anerkjent som en av de helt store kunstnere i vår tid. Fem år tidligere hadde det rast en livlig strid i Frankrike, om god og dårlig kirkekunst — så heftig at Vatikanet hadde måttet gyde olje på det opprørte hav, og kalle partene til sømmelig tålmod med hverandre. I en tekst, der Kirkens høyeste myndighet advarte mot eksesser på området, trodde noen ivrige mørkemenn å finne et våpen mot Rouault. De fikk en passe håndfast beskjed fra Rom om at de var i høy grad på villspor: I 1953 gav pave Pius XII kommandørkorset av Gregor den Store-ordenen til Georges Rouault, for fremragende ydelser i kunstens og Kirkens tjeneste. Og fjerne, ukjente slektledd vil foran hans lærere undres og beundre: Så sterkt og så genialt kunne altså en kristen kunstner uttrykke evangeliet om Menneskenes fall og frelse, midt i et «avkristnet» århundre.

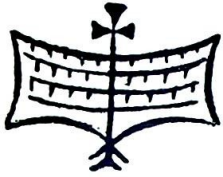
VÅR PRIMSTAV

GREGUSMESSE, 12. mars. Gregor den store, pave i det 6. århundre, og en av de store kirkefedre. Som «inspirert» forfatter har han fått fuglen til tegn — Helligånden som forutsattes å hviske ham i øret hva han skulle skrive til de troendes oppbyggelse.

På denne dag gikk fattige småjenter utkleddes som «gregoriusbruder» og tagg til livets opphold.

MARIMESSE, 25. mars. Maria Budskapsdag eller «Maria-messe om våren». Tegnet er ikke så godt å tyde, kan det opprinnelig ha minnet om engelens utspilte vinger da han bragte jomfruen budet fra Gud?

I bondens kalender var Marimesse dessuten dagen da bjørnen gikk av hiet.

DEL DIN GLEDE!

FASTETIDAKSJON FOR «SVALENE» I OSLO
KATOLSKES BISPEDØMME

Under mottoet «Del din glede!» har Legmannsrådet, med Biskopens anbefaling, stillet seg i spissen for en fastetids-aksjon til inntekt for et særdeles godt formål. Ved fastetidens åpning mottok alle katolikker i Bispedømmet et brev, vedlagt Alf Larsens skjønnede dikt «Kveldsbønn» illustrert av Eli Silseth. Brevet understreker at «fastetidens ånd er at vi ransaker oss selv og botferdige måler vår svikt på alt det Gud har gitt oss å takke for — og føler sterkere og mer forpliktende at vårt overskudd er et ansvar».

I brevet fra Legmannsrådet heter det videre:

«For vi lever i overskudd. Selv de av oss som synes vi bare har det strengt nødvendige, hører faktisk til de «overpriviligerte» i menneskenes store familie: Vi og våre kjære har mat i stedet for kronisk underernæring, klær i stedet for filler, hjem i stedet for slum, skolegang i stedet for uvitenhet, frihet i stedet for undertrykkelse. Vi hører til de lykkeliges mindretall i en verden hvor livet for millioner er umenneskelig hardt.

Noen unge mennesker har tatt konsekvenser av dette som utvanger oss respekt. I de senere år har «Svalene» — offervillige ungdommer fra våre land — virket i slummen i Lima i Peru, for å redde barn og unge fra forhold verre enn noe vi har sett eller kan forestille oss. Mindreårige er bokstavelig talt tatt bort fra søppelhaugene og ved pleie, kjærlig omsorg og undervisning, har de fått muligheten for å unnslipe for

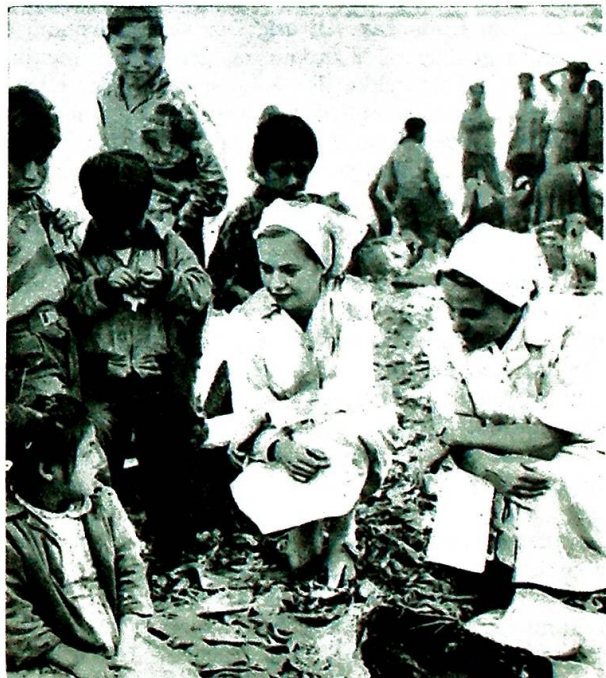

Den første håndfull barn.

alltid de dyriske levevilkår samfunnet har gitt dem. «Svalene» forbereder nå en yrkesskole for dem. Det er lett å skjønne hvor mange håp som knytter seg til denne planen. Midlene må skaffes på frivillig basis, ved en innsamling der hvert bidrag, stort eller lite, er med og brolegger en vei ut av elendigheten for en håndfull små medmennesker. Skal vi ikke — med takknemlighet og glede — inneslutte dem i vår selvransakelse og vårt ansvar?

Med biskopenes tilslutning og velsignelse anbefaler vi denne skolen til våre trosfeller i Oslo katolske bispedømme. Vi er sikre på at mange vil gripe denne anledning til å «dele sin glede». Kanskje kan den hustavlen vi sender med være en daglig påminnelse om hvor meget vi har å dele av.

Innen fastetidens slutt kan man bringe sitt bidrag til sognepresten i ens egen menighet eller sende det direkte til Legmannsrådet, Akersveien 5, Oslo».

«Svalene» vinner nye små venner.

En liturgi for vår tid

OMKRING VATIKANKONSILETS LITURGI-DEKRET

I denne 3. artikkel i pater Erik Gunnæs' kommentarer til liturgi-dekretet, behandlet han særlig spørsmålet om gudstjenestesproget og den latinske ritus' tjenlighet.

Ikke sjelden får man som katolsk prest dette spørsmålet stilt: Hvorfor ble det annet Vatikankonsil sammenkalt? Og da tror jeg at et av de beste svarene er dette: Fordi den katolske kirke siden siste krig er blitt seg for alvor bevisst som verdenskirke. Ikke så å forstå at den ikke alltid har gjort krav på å være det, prinsipielt. Men det er først nå den for alvor er blitt det også i praksis. Et ytre tegn på dette: I løpet av en tiårsperiode kunne Pius XII opphøye storparten av kirkens misjonsdistrikter — apostoliske vikariater og prefekturer — til bispedømmer, og utnevnelsene av innfødte biskoper i de europeiske land er kommet med aksellererende fart. De europeiske misjonærene er i større og større grad blitt hjelpetropper for et innfødt hierarki. Og lokalkirkene blir seg sin egenart bevisst i en slik utstrekning at spørsmålet om ikke kirken med fordel kunne bli mer afrikansk, indisk eller kinesisk i sine uttrykksformer, for alvor har tvunget seg på. Samtidig står kirken overfor et frafall av dimensjoner i sine egne gamle land. Igjen kan det også her bli et spørsmål om uttrykksformer: Er det det 16. århundres kirkelige former, eller er det evangeliet for det 20. århundre vi vil forkynne?

LITURGIEN — EN UFORSTÆLIG TALE?

Det er dette spørsmålet om forkynnensens uttrykk som ikke har kunnet unngå å stille seg i forbindelse med liturgien. Vi har alt sett, i de foregående artiklene, hvordan liturgien er vårt møte med Gud, slik det skjer gjennom det kirkelige fellesskap. Liturgien er vårt offer, vår takksigelse og vår lovprisning — og den formidler og bærer bud om Guds gave til oss. Det skjer gjennom ord og gjennom gester. Både ordene og gestene er meningsbærende, de vil uttrykke det som skjer — ja, mer, de vil *skape* det. Sakramentet virker, lærer vi, i og med at det blir utført — det både forutsetter og skaper tro hos mottageren. Og i forlengelse av selve den nakne kjernen i sakramentet kommer ritualet som omgir det — eller rettere, som lar det *utfolde* seg: Sakramentet trenger hele dette spill av ord og riter for å få gitt uttrykk for hele sin innebyrd. Med andre ord: Sakramentet appellerer til mottagerens aktivitet — til hans forstand, følelse og vilje.

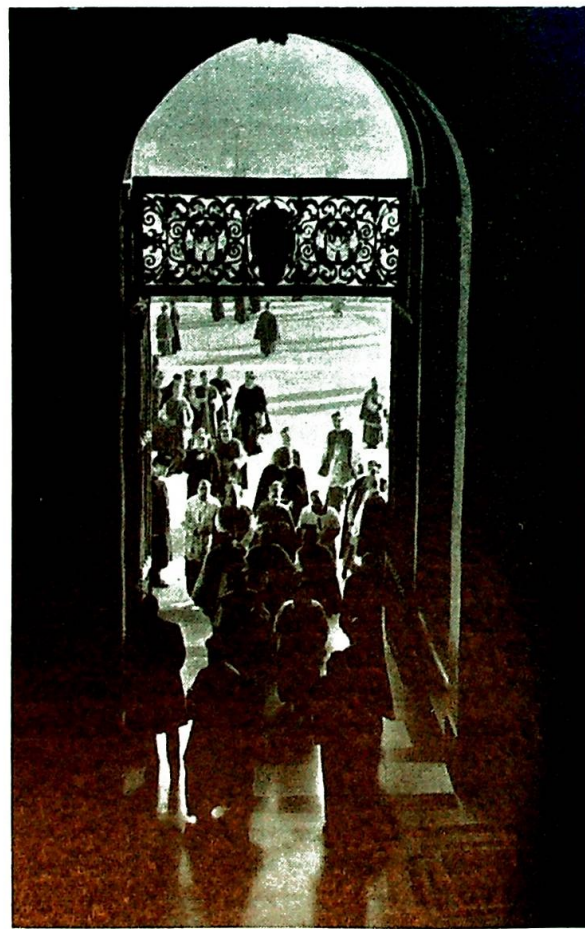
Og nå har spørsmålet reist seg: Får virkelig sakramentet utfolde seg fullt ut, når det feires på latin — i et sprog som de færreste forstår i Vesten og ingen, knapt geistligheten selv, i mange land i Østen? Får det gitt seg fullt og helt uttrykk når så mange av dets riter, så langt fra å benytte seg av alment kjente symboler og betydningsmettede gester, tvert imot i stor grad taler i et tegnsprog som hører fremmede land og tider til — og som undertiden til og med betegner det motsatte av hva de vil uttrykke? I Kina er sorgens farve hvitt — og i hundrer av år har de europeiske misjonærer feiret Kristi oppstandelse og alle sine gledesfester i hvitt. I Kina er det tegn på den ytterste vanvyrndnad å opptre uten hodeplagg — og vi tar det nettopp av når vi går

i kirken! Vi har omgitt sakramentene med en hel symbolverden, men like sikkert er det at den hører den kirkelige ordning til og langt fra er uforanderlig og ufeilbar. Og det samme må gjelde det liturgiske sprog.

EN ROMERSK RITUS PÅ KINESISK

Det har jo for det første aldri vært noe absolutt og fastlåst prinsipp at selv den romerske ritus *måtte* bruke latin. Det kom til syne da misjonen hos slaverne kom i stand. De ble nemlig kristnet både østfra og vestfra. Og slavernes apostler, Kyrillos og Methodios, oppnådde på 800-tallet pavenes tillatelse til å anvende det slaviske sprog i den romerske liturgien. På grunn av motstand av mange slag, og alle slags politiske forviklinger, slo det slaviske kirkesproget aldri helt igjennom i de vestslaviske landene. Men den dag idag er det bispedømmer i Jugoslavia som feirer den romerske messe på kirkeslavisk sprog.

Og med de store misjonsbevegelsene på 1300-tallet og 1600-tallet dukket spørsmålet opp igjen. Messen ble feiret på kinesisk i 1300-tallets Peking, senere kom oversettelser til armensk, tyrkisk, arabisk . . . Men denne misjonsbevegelsen fikk en temmelig brå slutt, av årsaker som det vil føre for langt å komme inn på her. På 1600-

Vatikanets «åpne dør». Biskopene gikk inn til konsilet med sine erfaringer, problemer og reform-ønsker. De kom ut med opplegget til en gudstjenestelig fornyelse.

tallet opplever misjonen en ny renessanse, og på ny oppstår spørsmålet om det liturgiske sprog. I 1615 kommer en ny tillatelse til å feire messen på kinesisk. Den blir aldri iverksatt, men den ville uten tvil endt med å bli det, dersom ikke en ulykksalig misjonspolitisk strid, kombinert med den europeiske katolisismes krise på 1700-tallet hadde satt en ny stopper for misjonens fremgang i Kina. I 1949 ville man på ny tillate å feire hele messen utenom kánon på kinesisk. Men samtidig kom kommunismens maktovertagelse, og dermed har heller ikke denne tillatelsen noen gang kunnet bli iverksatt.

DEN KRISTNE ORIENTS VIDNESBYRD

Og ennå har vi jo ikke behandlet et annet vesentlig trekk i den liturgiske mangfold. Den romerske ritus er jo langt fra den eneste tenkelige form å feire messen og sakramentene på! I Øst-Europa og den Nære Orient har liturgien funnet andre former enn i Vesten. I disse gamle kulturlandene falt det ganske annerledes naturlig at nær sagt hvert enkelt land fant frem til sin egen liturgi, og så fikk man den greske liturgien i Konstantinopel, den vest-syriske i Antiokia, den øst-syriske i Mesopotamia, den koptiske i Egypt og i Etiopia — alle feiret på de forskjellige nasjonalsprog. Historiske omstendigheter har gjort at nesten alle disse ritus'er idag er redusert nesten til ruiner — først og fremst er de blitt knust av Islam. Bare den byzantinske ritus er i noe som ligner full vigør og egnet til ekspansjon. Dens hovedsprog er gammelgresk og kirkeslavisk — to døde sprog, men ikke fjernere enn at de fremdeles lett kan tilegnes av henholdsvis russere og grekere. Og idag er den oversatt til mange andre, levende sprog; i den nye verden feirer millioner den byzantinske liturgi på engelsk og spansk.

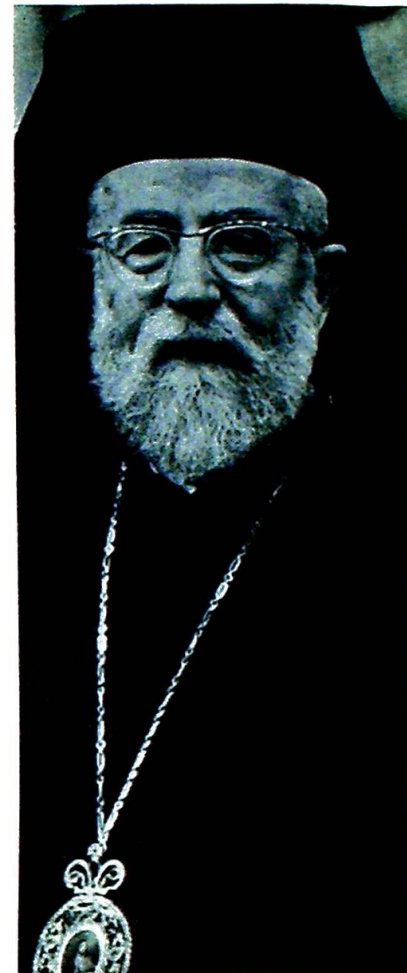
De fleste av dem som tilhører disse ritus'ene anerkjenner ikke paven som Kirkens overhode. Men en minoritet innen hver enkelt av dem gjør det, og også de hevder prinsippet om oversettelse til morsmålet over alt hvor behovet gjør seg gjeldende. Og Roma må gi dem rett. Det er bare få år siden at en amerikansk katolsk biskop besværet seg over at de gresk-katolske prestene i hans bispedømme sang messen på engelsk. Men disse prestenes foresatte var patriarken Maximos av Antiokia, den katolske kirkes ivrigste talsmann for østkirkens rettigheter. (På konsilet nekter han konsekvent å benytte seg av latin, og holder alle sine taler på fransk!) Han fikk stadfestet den østkirkelige tradisjon på dette viktige punktet.

TRADISJONENS VEKT

Men dersom østkirkene skal kunne drive misjon verden over og oversette sin liturgi til hvilket sprog som måtte passe dem, hvorfor skal da alle de kirkene som er grunnlagt av vestlige misjonærer, for tid og evighet være forpliktet på latinen? Det blir det mer og mer vanskelig for disse kirkene å forstå. Og ingen av de argumentene som føres i marken for en bibeholdelse av latinen er på noen måte avgjørende.

Det hevdes at latinen er den katolske enhets bånd og uttrykk. Men vi har alt sett hva det argumentet er verd — og hva det blir igjen av det, dersom det lykkes å gjenopprette enheten med de skismatiske østkirkene. Vi har idag elleve offisielle liturgiske sprog i vår kirke. Det betyr at der like gjerne kan være elleve hundre.

Et annet argument har mere vekt. Det gjelder tradisjonens betydning. Svært mange katolikker, som uforberedt blir stilt overfor liturgiske reformer, har vanske-

Patriarken Maximos IV Saigh av Antiokia ble en vekker for Vatikan-konsilet ved stadig på nytt å minne konsil-fedrene om at det katolske favner langt videre enn det latinske, og at Kirken — ikke bare av hensyn til sine ikke-latinske troende, men som et nødvendig skritt på den kristne enhets vei — må «avlatiniseres» i alle sammenhenger hvor den latinske ritus og kirkeform hemmer mer enn den fremmer.

lig for å forsone seg med dem, og når det blir tale om å røre ved den latinske messe, kan de føle seg både rådville og forrådt. Vi vet jo i Norge hva sprogstrid er. Og det som ligger til grunn for all sprogstrid, gjør seg enda sterkere gjeldende her: Det er noen av de dypste skikt i sin personlighet de føler truet. Den som angriper min uttrykksform, min åndelige verden, angriper min tanke og min følelse, kort sagt, mitt jeg. Og aller sterkest må dette føles når det gjelder det religiøse uttrykk: Den som vil ta fra meg det, truer selve mitt gudsforhold. Slik kan det iallfall føles. Og Kirken har gitt den vesterlandske katolikk latinen som det sprog han skulle vokse opp i, den har krevet av ham at han skulle innforlive det som en viktig og vesentlig del av sin religiøse praksis. Det er klart at en slik situasjon ikke kan radikalt endres fra en dag til en annen.

«ARGUMENTUM EX TURISMO»

Enda et argument som gjerne føres i marken, er det vi kan kalle «turist-argumentet»: Over alt på kloden hvor man kommer inn i en katolsk kirke, finner vi igjen den samme messe, det samme sprog — og det er så praktisk, når man skal ut og reise!

At messen er den samme over alt er, som vi ovenfor så, en sannhet med modifikasjoner. Men dertil er dette et nokså grusomt argument, og det vi nettopp sa om sproget som uttrykk for ens gudsforhold, kan også vendes den andre veien. Den latinske ritus er blitt til i Vest-Europa, den er et av trekkene i vår sivilisasjon, den er bl. a. grunnlaget for den lutherske høymesse i Norge — kort sagt, den er oss ikke i noe fall fullstendig fremmed. Men la oss tenke at hovedmassen av de kristne fantes i

KATOLSK FORUM

DOMINIKANERNES FOREDRAGSAFTENER

Neuberggt. 15, Oslo

Tirsdag 10. mars kl. 20:

OPPRØRER UTEN FANE. UNGDOMSKRIMINALITETEN OG VI ved byråsjef *Helge Røstad*.

Hver tiende ungdom kommer i konflikt med politiet. I løpet av 1950-årene er ungdommens kriminalisering blitt et brennende problem. Hvem har skylden: velferdsstaten? foreldrene? skolen? tidsånden? avkristningen? Ingen kan svare. Imidlertid har en departemental komité i flere år arbeidet med å utrede spørsmålet, og noen av resultatene kan byråsjef Røstad, som komitéens formann, legge frem i kveldens foredrag.

Tirsdag 17. mars kl. 20:

NORSK ÅNDSLIV MELLOM ASFALTRADIKALISME OG INDREMISJON ved pater *Hallvard Rieber-Mohn*.

Foredragets tittel antyder den store spennvidden i vårt norske åndsliv i dette århundre. Hvordan arter den seg idag — som en fruktbar spenning og dialog om verdier — eller som en sprenning i isolerte og søvnige miljøer og tradisjoner?

ET GUARDINI-ORD

«Hvis den kommende tid tar avstand fra kristendommen, kommer den til å gjøre det for alvor. Den kommer til å kalle den sekulariserte kristeligheten for sentimentalt tøv, og det vil rense luften. Den blir nok full av fiendskap og farer, men ren og klar».

(Fra «Den nyere tids undergang».)

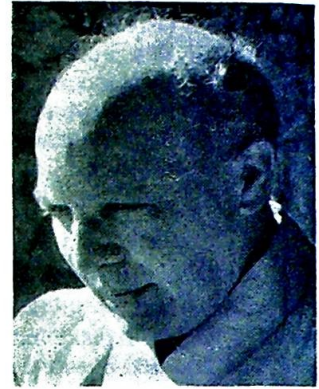
Kina. At liturgiens seremonier var av kinesisk opprinnelse, og kinesisk var det påbudte sprog. Ville ikke hele kristendommen da føles — ja simpelthen temmelig kinesisk? Og ville vi ikke synes det var et nokså urimelig forlangende at vi her skulle fortsette med å synge messe på kinesisk, av hensyn til eventuelle kinesiske reisende? — Eller sett at kristendommen kom til oss fra Afrika. Nå har jazzen gjort oss litt fortrolige med afrikansk musikk — men dersom messen måtte feires som en afrikansk landsbyfest, er det visst allikevel sannsynlig at kristendommen ville få relativt få tilhengere i Vestre Aker eller på Lista!

EN LITURGI FOR VÅR TID

Det var i 1562 Tridentinerkonsilet tok avstand fra den reformatoriske tese, at liturgien måtte foregå på folkesproget for simpelthen å være en rett og gyldig sakramentsforvaltning. Men først langt senere ble konsilets bestemmelse av en teologisk opinion tolket dit hen at den romerske liturgi for evig og alltid var bundet til latinen — en tolkning som altså er blitt blankt avvist av Det Annet Vatikanconsil.

Det vil igjen føre for langt å peke på alle de omstendigheter, som har virket sammen til at våre dagers ansvarlige kirkemenn er kommet til disse resultater. Det som iallfall er visst, er at den reformen som nå innvarsles,

PREST I 25 ÅR

Sognepresten i Porsgrunn, pastor Harald Taxt, har litt av et merkeår i 1964. Den 11. februar fylte han 50 år, og den 18. mars kan han feire 25 års dagen for sin prestevigsel.

Pastor Harald Taxt vil få mange gode tanker, ønsker og hilsener på 25 års dagen for sin prestevielse i Kollegiet for Troens Utbredelse i Roma i 1939. Som sine samtidige, fikk han en hård begynnelse på sin prestejerning — først de fem krigsårene, hvor han som kapellan i Bergen fikk smake både overgrep og fengsel, siden som prest med mange oppgaver knyttet til krigens etterveer. Ikke minst har han nedlagt et stort og fortjenstfullt arbeide som flyktningeprest og dyktig, drivende kraft i Katolsk Flyktningehjelp, der hans praktiske organisasjonsevne, rause hjelpsomhet og utadvendte interesse for menneskers velferd kom rikelig til sin rett.

I Porsgrunn har han virket siden 1957, og både ved sin prestegjerning, sin sproglerervirksomhet og sin interesse for byens liv og trivsel har han vunnet seg venner i mange kretser.

«St. Olav» ønsker ham tillykke med merkedagen, på vegne av mange som i disse 25 år har hatt grunn til å tenke med takknemlighet på hans uegennyttige innsats.

er resultatet av generasjoners tenkning, forskning og konkrete erfaringer i sjelesorgen. I misjonslandene har man sett at der hvor evangeliet i vesterlandsk utstyr har møtt en jevnbyrdig kultur, har det ikke kunnet trenge igjennom: Formen gjorde at innholdet ikke ble oppfattet. Større tilpasning, full anvendelse av de lokale uttryksformer — det er konklusjonen som tvinger seg på. Og på det europeiske kontinent er man kommet til tilsvarende slutninger. Ikke at man tror å ha oppdaget noe «sesam-sesam». Men uten at den bæres av en liturgi som taler til det 20. århundres storbyenneske, i et sprog det kan forstå, kan all verdens kristne forkynnelse lite hjelpe: Den taler et ubegripelig Kana'ans sprog. Vi skulle vite noe om dette her i Norge.

På kontinentet er da liturgireformen på en rekke steder vel forberedt, og i stor utstrekning et direkte folkeønske. Hit til Norge har bare fjerne dønninger av denne bevegelsen nådd, og vi står langt fra rustet til å ta itu med oppgaven. Det blir derfor ikke meget en kan si om hvordan reformen kan komme til å arte seg her. Allikevel vil man jo gjerne vite litt om hvilke konkrete reformer som kan komme på tale. Selv om vi fremdeles må holde oss på et nokså generelt plan, skal jeg derfor, i en avsluttende artikkel, antyde hvilke hovedlinjer liturgikonstitusjonen synes å trekke opp.

BLIKK på TIDEN

EN «LÆRER I ISRAEL»

■ I den simpelthen kolossale strømmen av ukeblader som overrisler det norske folk, er et organ ved navn «Familien» et prisverdig forsøk på å imøtekomme et typisk «pop»-behov på en menneskelig og kristelig sett forsvarlig måte. Vi er ingen iherdig leser av «Familien», men en stikkprøve nå og da tyder på at den ikke helt lette oppgaven faktisk lykkes langt på vei. Teologen Øivind Halvorsen viser i sin redaksjon ofte en heldig og fiks hånd i et yrke som krever adskillig omstilling fra det teologiske studiums abstraksjoner.

Desto mer skuffende er det å snuble over artikkelstoff som i økumenikkens og den mellom-kristelige redelighets tidsalder virker som et nokså bastant tilbakefall i den konfesjonelle polemikkens glanstid. I en serie om «Kristen seksualmoral» gir signaturen *Amigo* (!) til beste oppfatninger av ekteskapets status innen katolisismen som er mildt sagt forvrengte og tendensiøse (nr. 4, 1964). Nå tror vi for det første at dette er en allerede pedagogisk sett uheldig og forvirrende åpning på en artikkel om nettopp *moral*:

«Da Martin Luther i året 1525 gikk av sted og giftet seg, var det noe mer enn en privat familieaffære som fant sted. Broder Martin og søster Katarina sto som brudepar og avla et løfte om livslang troskap. Men samtidig brøt de et annet løfte, og dette markerte at den kristne seksualmoral var kommet inn i en ny fase — eller rettere sagt kommet tilbake på et sunt, bibelsk grunnlag etter en flere hundre-årig avvikelse».

Dessuten underslår det jo frimodig at Luthers (og andres) munkeløfte finner et «bibelsk grunnlag» i evangeliske råd om ugift stand for særlig kallede, såvel i Kristi egne ord som hos Paulus. Den nøyaktige innebyrden og den konkrete virkeliggjørelsen av dette kan diskuteres. Men den grove forenklingen i artikkel-oppslaget er i alle tilfeller helt uansvarlig, ikke minst på bakgrunn av at klosterlivet jo flere steder idag søkes gjeninnført på både luthersk og calvinsk grunn, av gode protestanter.

Artikkelen er også ellers lagt opp i overenstemmelse med den tradisjonelle myte at det var Reformasjonen som skapte kristen respekt for ekteskapet og for seksuallivet. Når en lever i en kirke der ekteskapet tvert om alltid har vært betraktet som et sakramente, finner en etterhvert disse merkelige gjengangerne av konfesjonelle mistolkninger, både uforklarlige og trettende. Hvorfor vet de så lite om det de omtaler, disse selvsikre «lærere i Israel»?

DE 129 000

■ Troen på sammensvergelse og tilbøyeligheten til å se spøkelse ved høylys dag er et tydelig, og noen ganger litt latterlig trekk ved debatten mellom våre mer ytterliggående radikale og konservative. Vi kan ikke se annet enn at hysteriet til tider kan være nokså likelig fordelt — i den ene presse er alt som ikke passer med egne meninger «kommunist-infisert», i den andre er den politisk-religiøse bevegelsen Moralsk Opprustning (MRA) — stikk i strid med våre egne inntrykk — en rent overmenneskelig utpekulert og allesteds nærværende polypp, som har sin skumle hånd i nær sagt alt som ikke faller i venstre-kreftenes smak. Denne fordummende enkelthet i tankegangen har heldigvis sine skeptiske kritikere i begge leirer. Som nå i forbindelse med et opprop som 129 000

norske kvinner — en ikke helt bagatellmessig opinionsgruppe — har undertegnet og oversendt Stortinget, der de uttrykker sin tilslutning til den kristent inspirerte karakterfostring som hittil har vært den prinsipielle norm i det norske samfunnet. En av hoved-initiativ-tagerne har vist seg å være tilhenger av MRA. Det må være tillatt, og ramaskriket på visse hold over dette demokratisk sett akseptable faktum har sine groteske sider. Blant annet vil det jo ha oss andre til å akseptere én av to like innskrenkede oppfatninger: Enten at en bevegelse som MRA ganske ubemerket er gått hen og blitt en massebevegelse av et så overveldende omfang (hvilket er tøv), eller at over hundre tusen norske kvinner er et så uselvstendig og underutviklet stemmekveg, at en kan få deres underskrift på meninger de igrunnen ikke deler (hvilket også er tøv).

Faktisk kommer jo slike massive opinionytringer erfaringsmessig alltid som julaften på kjøringa, for nettopp den lille gruppe radikale hovedstadsintellektuelle som lever i salig uvitenhet og glemsel når det gjelder befolkningsmassens utpreget konservative tenkemåte i spørsmål som disse.

Helt parallelt har en kampanje i Sverige, der en appell om bibeholdelse av den kristne barneoppdragelse samlet over 2 000 000 (to millioner!) underskrifter, vakt forferdet raseri på tilsvarende radikalt hold, og gitt støtet til enda mer vettløse hallusinasjoner når det gjelder MRA's fabuløse «makt».

I den venstre-sosialistiske ukeavisen «Orientering», (15. febr.) som ellers ikke ofte overrasker leserne ved å anskue flere sider ved et problem enn sin egen patenterte, finner vi noen ironiske ord av Hans Fredrik Dahl, som røber at han i hvert fall ikke tror på nøkken:

Hans Fredrik Dahl —
tror ikke på nøkken.

«Men dommen er falt over de 129 000: MRA står bak. Den neststørste og -styggeste ulven (etter Libertas) har vært ute og tutet. Vi som til å begynne med var engstelige, har fått vår forklaring og kan slappe av: MRA står bak. Et kompromitterende stempel er festet til hver enkelt underskrift.

Vi kan avfeie de 129 000 på samme måte som alle forsvarsvenner megetsigende har slått fast at initiativet til atomkampanjen helt eller delvis kom fra hel- eller halv-kommunistisk hold. Og dermed blir vi offer for samme feilvurdering som atomtilhengerne».

Til gjengjeld er han oppriktig rystet over de 129 000's standpunkter, og finner oppslutningen om appellen «uhyggelig». I hans øyne er det bare «sneversyn og fordommer». Og litt for feiende flott vil han bekjempe de 129 000 med «opplysning og utdannelse», som

Pastor d'Auchamps Romreise 1964.

13—31/7 Rom—Assisi, 19 dage d.kr. 1000.

Denne Rejse ledes af pastor dr. Vranken, Haugesund.

7—25/9 Rom—Assisi, 19 dage d.kr. 1000.

Rejserne udgaar fra København (eller Sønderjylland).

Program og oplysninger:

Revisor E. SCHWARTZ, Farimagsgade 18, Kbh. Ø.

LITTERATUR

Om klosterlivet

Katolska ordnar och kloster. Red. av Catharina Broomé och Kajsa Rootzén. Petrus de Dacia-föreningen, Stockholm 1963. 215 s.

Ordenskald. And og Liv nr. 19. Pauluskredsens Skrifter. København 1963. 39 s.

Johannes Døberen. And og Liv nr. 20. 39 s.

Interessen for klosterlivet blir stadig større i den protestantiske verden. Tanken om et gudviet liv i fattigdom, sølibat og lydighet er ikke lenger helt fremmed for lutherske og reformerte kristne og forsøk blir gjort for å virkeliggjøre den. Brødrene i Taizé (Burgund) er bare et eksempel blant flere. Det katolske klosterliv er dermed også kommet i søkelyset. Lærere og bibliotekarer kan bevidne at mange gjerne spør om opplysninger, uten alltid å kunne få et autorisert svar.

På de nordiske språk har vi en meget sparsom litteratur om emnet. Den største studie vi eier, nemlig *Peter Schindlers*

om de var en slags sosial-etiske analfabeter. Det er vel egentlig en noe pretensjøs omskrivning av de i og for seg enkle ordene: «Jeg har et annet livs- og verdisyn?»

PAX OG POP

■ I et annet organ på noenlunde samme sted i landskapet, det fikst redigerte pasifist-tidsskriftet «Pax», finner vi — foruten kyndig og godt saltet stoff omkring ukebladenes fantasiverden — en samtale mellom magister Lars Roar *Langslet* og cand.mag. Jon *Elster* (nr. 1, 1964) over temaet «Kan vi leve uten pop?» Den er — bortsett fra små skjønnhetsfeil, som en litt for urasjonert bruk av det slappe, og etterhvert ulidelige standard-ordet «veldig» — meget god og klar. Og så slår det oss enda en gang hvor meget mer nøkternt, saklig og «stramt» mange av den yngre generasjon norske kulturpolitikere allikevel forstår å samtale, enn deres likemenn i den foregående

TILSTELNING

til inntekt for feriehome

«Persbråten»

i foreningslokalet, Akersveien 5, Oslo

Lørdag 7. mars kl. 17.00: BARNEAFTEN

Søndag 8. mars kl. 19.30: FOR VOKSNE

Loddsalg fra kl. 10.30. — Kafé.

Ta venner og bekjente med.

MARIAKONGREGASJONEN

«Vesterledens Munkevæsen», interesserer seg bare for klosterlivets første periode i Vesten.

En gruppe svenske katolikker har satt seg fore å bøte på et så vesentlig savn. Blant dem finner man kjente skribenter som *Gunnel Vallquist*, *Sten Söderberg*, *Birgit Klockars* og *Eva Berg*, høyst kompetente folk som *Pater Arne Rask* for benediktinerne og *Lars Roth* for jesuittene. Hensikten med utgivelsen av «Katolska ordnar och kloster», er å gi en oversikt over klosterlivets idé, opprinnelse og historie med særlig henblikk på Sverige. For å gjøre verket nyttig for skoler og biblioteker er det delvis oppfattet som en oppslagsbok med tabeller, statistisk oversikt, ordforklaringer og utførlige register.

Boken er illustrert av *Monique Rask* på en kvikk og sjarmerende måte.

Ved siden av dette forholdsvis store svenske verk kan den lille brosjyre «Ordenskald», som Pauluskredsen i København nylig har utgitt, se meget beskjeden og uanselig ut. Den har heller ikke den hensikt å fortelle om de diverse ordenssamfunn. Men ved hjelp av to sentrale artikler av *H. L. Martensen* og *M. Dronzy* hjelpes den moderne leser til å forstå at klosterlivet har sin store berettigelse og er et uttrykk for genuin kristen-

(Forts. neste side)

generasjon. Mange av dem både vil og kan dialogens vanskelige kunst, og innser dermed umiddelbart interessen ved å la propagandaen og slagordene vike for saksforholdet og den faktiske drøftelse.

En annen ting slår oss også. Dette trekket ved den ofte urettmessig utskrekne yngre generasjon kunne godt gjøre seg mer gjeldende på det religiøse og kirkelige plan hos oss enn tilfellet er. Også der er det gjerne de aldrende autoriteter som henger igjen i de gamle, affekt-belastede problemstillinger og tviholder på sine fordomsfulle murer og angst-betingede stengsler. De unge kan tale sammen. Det bør de også på kirkens grunn få anledning til — mer og mer. Livet selv vil tvinge kirkenes ledere til å legge økumenikkens og religionsamtalens viktige anliggende i de unges hender. Vi er visst flere som etterhvert — med de rimelige nyanser på plass — er kommet til den optimistiske oppfatning, at der ligger det i grunnen ganske godt.

Frater Candidus.

dom uten på noen måte å dele de kristne i to kategorier: de «alminnelige» kristne og de «fullkomne». Disse få sider er egnet til å fjerne mange fordommer. Vi forstår bedre hva klosterlivet er og hva det ikke er i forhold til det kall til fullkommenhet som er felles for alle kristne.

Vi forlater neppe det gudviende liv når vi til slutt anbefaler det siste hefte av *Ånd og Liv*, nemlig «Johannes Døberen». På noen få sider finner vi et interessant utvalg av tekster om denne nytestamentlige skikkelse som har vært så populær overalt i eldre kristne tider. Johannes Døperen har fremdeles ett og annet å si oss i vårt eget århundre. En liten kritikk til redaksjonen: I en dansk tekst er der virkelig ingen grunn til å betegne forfatteren av hymnen *Ut queant laxis* som «Paul Diacre». Han hverken var eller talte fransk!

A. R.

Jødisk mystikk

Professor Johan B. Hygen, som har oversatt og innledet Martin Bubers bok, har ofte – i skrift og tale – lagt vekt på den skatt av visdom, fromhet og sannhet som religionene og konfesjonene er felles om.

*Martin Buber: «Menneskets vei etter den chassidiske lære.»
Aschehoug, Oslo 1963. 55 s.*

Med den lille boken til *Martin Buber*, «Menneskets vei», får norske lesere for første gang anledning til å stifte bekjentskap med en egenartet gren av jødedommen: den jødiske mystikk. Og Buber er talsmann for en særskilt retning, nemlig chassidismen.

Martin Buber (f. 1878 i Wien), var opprinnelig professor i religionshistorie i Frankfurt am Main. Av gode grunner forlot han Tyskland i 1933 og fikk fire år senere et professorat i sosialfilosofi i Jerusalem. Dessuten har han en betydelig litterær og filosofisk produksjon bak seg. Når Buber her behandler «menneskets vei» ut fra chassidismens lære, er det ikke som et bidrag til jødisk litteraturhistorie, eller for å rette søkelyset mot et interessant innslag i religionshistorien. Det er ut fra et personlig engasjement han skriver: Buber har sett det som sin oppgave å gjøre chassidismen levende og tilgjengelig for moderne mennesker.

Der er ingen retning innen jødisk mystikk som er bedre kjent enn nettopp chassidismen, blant annet fordi den er lettere tilgjengelig i sin form enn mye i den jødiske tradisjon. Hva er så chassidismen? Den historiske ramme er følgende: Grunnleggeren av denne mystiske retningen var Israel Baal Shem («Mesteren av det gode navn»), en rabbi som virket i Galitsja og døde i 1780. En gruppe polske og russiske jøder kom til å danne kjernen i bevegelsen, som hadde en kort og intens blomstringstid omkring midten av det 19. århundre,

men aldri fant feste utenfor Russland og de slaviske områder. Chassidismen har røtter langt bakover i tiden — vi kan se den som en utløper av de esoteriske og «eksklusive» retninger som alltid har eksistert side om side med den ortodokse lov-religion.

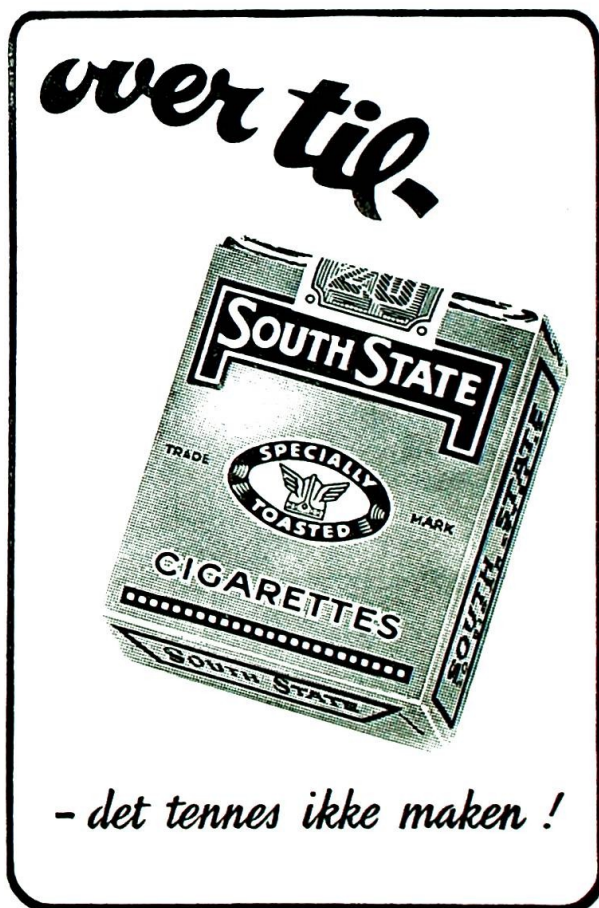
I virkeligheten er det meget vanskelig å peke ut bestemte «ideer» som egne for chassidismen. Det karakteristiske ligger heller ikke i noen intellektuell metode — i en slags «kabbalistisk skolastikk» — men i at all interesse rettes mot den enkeltes samvittighet og moralske kvaliteter. Buber har sagt at chassidismen er «kabbala forvandlet til etikk». Men det ville være uriktig å fremstille chassidismen som en slags morallære. To hovedbegreper i den chassidiske litteratur peker ut over dette: *hithlahavuth* («entusiasme» eller «ekstase») og *kawwana* («den hellige intensjon»). Målet er at den enkelte skal settes i stand til å oppleve en personlig kontakt med Gud — ved å finne sin vei til Ham.

Saddiken (dvs. den «rettferdige», «fromme») er beviset på at det er mulig å virkeliggjøre dette ideal. Disse saddikim, som spilte en fremtredende rolle som religiøse ledere, viser bedre enn noe annet at det er den enkelte personlighet, ikke doktrinen, som settes i sentrum. Det er ikke hva en mann lærer, men hva han er som gjør ham til en saddik. En kjent saddik skal engang ha uttalt: «Jeg gikk ikke til Maggid for å lære om Toraen (Loven), men for å se ham knytte skolissene sine».

Det er slike aforismer eller små-historier, ofte med et pussig og uventet poeng, som er chassidismens egentlige uttrykksform. Det formes ingen læresetninger; det råd som skal gis eller den sannhet som skal belyses blir konkretisert i en liten fortelling, i en helgenlegende.

Naturlig nok tar Buber sitt utgangspunkt i slike saddik-historier. Han gjenforteller dem, kommenterer dem og knytter dem sammen til et hele. I sine forklaringer benytter Buber en form som i mangt likner legendens: Han er enkel, klar og

(Forts. neste side)

kortfattet. Meningen har ikke vært å analysere eller «intellektualisere» saddikens uttalelser, men i pakt med god chassidisk tradisjon å vise «hiin enkelte» hvorledes en sannhet anvendes og hva det vil si å «bringe seg selv i orden» ved å bli klar over sitt moralske ansvar og sin egenart.

Dette siste er et kjernepunkt for Buber. Det er først ved selverkjennelse at man kan få vite hvilken vei man skal gå. Det er bare målet — Gud — menneskene har felles. Veiene til ham er like forskjellige som menneskene er ulike. Det religiøse liv består ikke i å kopiere et forbilde, men i selv å bli skapende. Dette kan illustreres: «Rabbi Sussja sa like før sin død: I den kommende verden vil jeg ikke bli spurt, hvorfor har du ikke vært Moses? Jeg vil bli spurt: Hvorfor har du ikke vært Sussja?»

Tendenser som i chassidismen undertiden førte til en forsert individualisme, til uklarhet eller sentimentalitet, har ikke fått komme til uttrykk i Bubers bok. Det han har å si er stort sett så avklart, konsentrert og vesentlig at det ikke bare angår vårt kjennskap til chassidisme og jødedom, men også forholdet

til vår egen tro. De tanker som her kommer frem er ofte i den grad religiøst allemanns-eie at det måtte oppstå en vanskelighet i det øyeblikk Buber ville peke ut noe særegent for jødedommen eller chassidismen. Vi kan nevne et eksempel: «Rabbi Pinchas i Korez var engang til stede ved en samtale om de nødlidendes dype elendighet. Hensunket i gremmelse hørte han det som ble sagt. Så løftet han hodet og ropte: «La oss trekke Gud inn i verden, så vil det alt sammen være overvunnet». Men kan man det? kommenterer Buber. Kan man trekke Gud inn i verden? Er ikke det en formastelig tanke?»

«Igen skiller den jødiske lære seg fra det de andre religioner lærer, og igjen dypest og mest utpreget chassidismen. Nett opp dette tror vi er Guds nåde, at han vil la seg vinne av mennesker, at han likesom gir seg i deres hender» (s. 50).

Dette skulle vel heller være et punkt hvor jødedom og kristendom møtes?

«Menneskets vei» har et klart og godt forord av professor Johan B. Hygen, som også har oversatt boken.

Kari Vogt.

UTLANDET

NEDERLAND

PRINSESSE IRENES KONVERSJON

Når den nederlandske prinsesse Irenes overgang til katolisismen har vakt blandede følelser og kommentarer i hennes hjemland, har det mange årsaker. Noen av dem er politiske, og henger sammen med at hun samtidig har valgt nettopp en spansk tron-pretendent som fremtidig ektemann. Andre er religiøse: Huset Oranien er historisk sett en av den europeiske protestantismes tradisjonelle bastioner, og har siden det besteg Nederlands trone stått for en så utpreget og streng calvinistisk tro, at det må vekke sterke følelser når prinsesse Irene, som når hennes søster Beatrix efterfølger sin mor som dronning, ville blitt første arving til tronen inntil dronningen selv fikk arvinger, skifter konfesjon. Den nederlandske grunnlov krever riktignok ikke, som den norske, en bestemt kon-

(Forts. neste side)

Nå kan alle kjøpe
SIGRID UNDESET's bøker!

Meget rimelige utgaver.

Kjøp bøkene i

ST. OLAV BOKHANDEL, Akersv. 5, Oslo

Tlf. 42 31 70

Katolske adoptivforeldre
søkes til et barn.

Henv.: Soknepresten i St. Olav,
Akersveien 5, Oslo 1.

ST. FRANCISKUS III ORDEN

har møte fredag den 13. mars kl. 19
i St. Halvards Kirke, Urtegangen 29.

**KATOLSK
INFORMASJON**

Studiebrev.

Skriv etter prospekt.

P.boks 3664 gl.b. Oslo 1.

St. Hallvard Kameratklubb

har møte hver torsdag kl. 19.30 i Urte-
gt. 29, Oslo. Tlf. 68 08 68.

FRANCISKUSHJELPEN, OSLO

Urtegt. 29 II, tlf. 68 08 68.

Kontortid 12—13 hver dag
unntatt lørdag.

LEGMANNSRÅDET

OSLO KATOLSK BISPEDØMME

Kontortid hver onsdag kl. 18—20 i
Akersv. 5, 1. etg. Tlf. 41 04 41.

OSLO KATOLSK MENIGHETSPLEIE

Kontortid hver onsdag kl. 11—13.

Akersv. 5, Oslo.

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke	}	Oslo
Bispegården		
St. Joseph's Institutt		
Vor Frue Hosp. Nerveavd.		
St. Dominikus kirke		
Lunden Kloster	}	Arendal
St. Elisabethsstrenes Pleiehjem		
Sta. Katarinahjemmet	}	Bergen
St. Franciskus Kirke		
St. Franciskus Hosp.		
St. Pauls Kirke	}	Hammer- fest
Vår Frue Kirke		
Marias Minde	}	Hønefoss
St. Franciskusstre- nes Moderhus		
Øyenklinikken	}	Lillestrøm
St. Josephs Hosp., Drammen		
St. Torfinns Klinik, Hamar	}	Tromsø
St. Elisabeth Inst.		
St. Mikael's Kirke	}	Trondheim
St. Mikael's Prestegård		
St. Theresia kirke	}	Tønsberg
St. Franciskus Hosp.		
St. Magnus Kirke	}	
St. Magnus presteg.		
St. Elisabeth Hosp.	}	
Vår Frue Kirke		
Bispegården	}	
St. Olavs Kirke,		
Bispegården	}	
St. Olavs kirke		
St. Olavs Prestegård	}	
St. Olavs Klinik		

Ved bestilling av olje:

Oslo 68 34 60 - Service 41 79 80

Norges Brannkasse

betyn trykshet

fesjon av den regjerende monark. Men en katolsk dronning i Nederland er en eventualitet som hittil har ligget utenfor enhver aktualitet, og ved prinsesse Irenes avkall på tronfølgeretten er det igjen blitt en meget fjern mulighet.

Det gode økumeniske forhold i det konfesjonelt splittede Nederland har nok vært belastet av begivenheten — den katolske primas, kardinal *Bernard Alfrink* har vært bebreidet at konversjonen ble holdt hemmelig inntil videre (og oppdaget ved en tilfældighet), og er blitt spurt om prinsessen er blitt gjendøpt — eventuelt betingelsesvis. Han har foreløpig skjøvet seg inn under sin taushetsplikt, men kommer trolig til å utstede en erklæring om saken. En katolsk avis, «De Volkskrant», fastslår at prinsessen *ikke* er blitt «gjendøpt» ved sin konversjon, idet den katolske kirke anerkjenner hennes calvinske dåp som gyldig, men at hun efter eget ønske har mottatt rituelle innvielser og velsignelser som det calvinske dåpsrituale ikke medfører, men som inngår i det katolske. Denne seremoni, hevder bladet, fant sted i kardinal Alfrinks huskapell 9. januar i år.

Noe av oppstusset har nærliggende psykologiske årsaker: Nederland har tradisjonelt vært betraktet som et «protestantisk land», mens katolisismen lenge har vært i markert fremgang. Kongefamiliens konfesjon har hittil gitt calvinismen enslags offisiell status, som altså nå er truet. Nederland har idag, opplyser Katolsk Pressetjeneste, 4,6 millioner katolikker, et stort tall når en tenker på at de øvrige 7 millioner innbyggere

er fordelt på flere protestantiske kirkesamfunn. Dessuten markeres den katolske fremgang i befolkningen ved at det katolske folkepartiet er landets største, og har statsministeren og flere av de viktige ministerpostene, samt 31,5 pst. av stemmene (mot det nest største partiets, sosialdemokratenes, 30 pst.).

Nederlandske aviser har gjenspeilet adskillig harme fra protestantiske lesere over det som har skjedd, selv om representative calvinister også har minnet om det selvfølgelig ved at samvittighetsfriheten også kommer kongelige personer til gode. Toleransen synes tross alt å være fremherskende, og kardinal Alfrink har uttalt sitt begrunnede håp om at episoden ikke varig vil skade fordrageligheten mellom de nederlandsek kristne.

Cecily Hastings:

KJERNEPUNKTET I KATOLISISMEN

Kr. 4.75.

En fremragende god liten bok å lese og gi bort i fastetiden.

ST. OLAV FORLAG, Akersvn. 5, Oslo
Tlf. 42 31 70

TRONDHEIM

ILA FARVEHANDEL

Telefon 25480

Alt i malerverer

INGV. ALSTAD

Fisk - Sild

Ilevollen 32 - Tlf. 20291
Trondheim

ARENDAL

VOLKSWAGEN

O. M. LUNDE & CO.

Sentralbord: 4040

OLAV SLAATTENE

Blomsterforretning. Begravelsesbyrå

Tlf. 1958

Havstad, Arendal

SHELL — ARENDAL

Tlf. kontor 2013

Anleggstlf. 1848

ADEL ELLEFSEN

Aut. Installasjonsforretning

Tlf. 1756 — Arendal — Tlf 1756

ARENDALS FARVEHANDEL

Tlf. 2050

Engros - En detalj

J. E. PEDERSEN & CO. A/S

Arendal

Kjøttforretning

Tlf. 2360

GARTNERHALLEN

Frukt og Grønsaker En gros

Tlf. 3159 - 3208

BYGGMESTER HANS NILSEN

Nessel 362

Arendal

Tlf. 2647

THS. LØVOLD

Grunl. 1886 — Tlf. 1173, 1495

Maling - Tau - Duk - Koster og børster

Skibsrekvisita - Malerverer

Engros og en detalj

OSLO

Joh. Weydahl & Co

Oslo - Centralb. 68 18 07

KAFFE
og
HERMETIKK
en gros

OBS: Bestilling på abonnement, annonser, og henvendelser vedr. adresseforandring, kontingent o.l. bes vennligst rettet til bladets ekspedisjon: St. Olav Bokhandel, Akersv. 5, Oslo. Tlf. 42 31 70.

OSLO

C. Tennant Sons & Co. A.s

Tollbodgaten 27 - Oslo - Telefon 42 18 94

E. Sunde & Co. Rørleggerbedrift A/s

Varme- og sanitæranlegg

*Våre annonsører
er gode firmaer!*

HØYESTERETSADVOKAT
GEORG LOUS
DRAMMENSVN. 4 - OSLO

OSLO

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRÅ

Ullevålsv. 1 - Oslo

Tlf. 33 23 34 - 43 22 36

Privat 55 77 87 - 69 43 72

Byggevarer - Beslag - Ovner
Verktøy - Fliser - Linoleum
Tapeter - Farvehandlvarer
Kjøkkenutstyr

THIIS & CO. A S

Haakon VII's gt. 1, Oslo
Sentralbord 41 77 30

THRONSEN & CO. BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgate 3b, Oslo
Telefon 33 18 34 - 33 32 37

**Til daglig
nytte
og glede**

Omslag til
TELEFONKATALOGEN
i florentinsk
lærplastikk med
dekorative preg.

Ensfarget kr. 15.—
Flerfarget kr. 18.—

Vi sender også pr.
postoppkrav.

Cralligani

STORTINGSGT. 22
NEDRE SLOTTSGT. 25
OSLO

NORENBERG & CO. A.S

MARGARINFABRIKK

OSLO

Leverandør av den bekjente
«NOCO» margarin

WISBECH AKTIESELSKAP

MAJORSTUA - OSLO
MASKIN- OG ELEKTROTEKNISKE
FABRIKKER

ERLING MOE

God fisk

A-S NORSK MEDICINSK
VAREHUS

Oslo

Trondheim